

6. Pro pravovyy rezhyim voennogho stanu. (2015, May 12). [On the legal regime of martial law]. *Zakon Ukraini № 389-VIII*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].

7. Pro otrymannja ta vydachu ghumanitarnoji dopomoghy. (2022). [On receiving and issuing humanitarian aid]. Zvit Departamentu socialnogho zakhystu naselennja Sumsjkoji misjkoji rady. Retrieved from: <https://dszn.smr.gov.ua/zvit-pro-otrimannya-ta-vidachu-gumanitarnoyi-dopomogi/> [in Ukrainian].

8. Pro zabezpechennja prav i svobod vnutrishnjo-peremishhenykh osib. (2014, October 20). [On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons]. *Zakon Ukraini №1706-VII*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 4.06.2025

УДК 342.9:351.77-056.26(477)

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-18-176-181

Холодков Андрій Валерійович,

аспірант кафедри публічного та міжнародного права

ННІ «Юридичний інститут Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана»

Kholodkov@ukr.net

ORCID ID: 0009-0003-2907-0248

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСОБІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ

У статті розкрито ключові аспекти адміністративно-правового захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни в Україні, акцентуючи увагу на специфіці використання адміністративно-правових засобів у сучасних умовах. Внаслідок повномасштабної збройної агресії проти України значно зросла кількість громадян, які отримали інвалідність унаслідок поранень, контузій або психологічних травм. Це, в свою чергу, створює додаткове навантаження на державну систему забезпечення прав, соціальної адаптації та інтеграції таких осіб. У цьому контексті постає необхідність переосмислення та вдосконалення адміністративно-правових механізмів, спрямованих на їх захист.

Зазначено, що ефективне функціонування адміністративно-правових засобів можливе лише за умов чіткої нормативно-правової бази, належного інституційного забезпечення, а також взаємодії між органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, соціальними службами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами. Автором проаналізовано чинне законодавство, зокрема положення Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» та інші акти, що визначають обсяг гарантій для осіб цієї категорії.

Увагу зосереджено на таких засобах адміністративно-правового захисту, як: звернення до органів державної влади та місцевого самоврядування, оскарження дій чи бездіяльності органів публічного адміністрування, захист прав через Уповноваженого Верховної Ради з прав людини, участь у програмах державної підтримки та адаптації. Окремо окреслено недоліки в реалізації таких засобів, зокрема — бюрократизацію процедур, брак фахівців, недостатню цифровізацію адміністративних послуг та слабку інституційну спроможність окремих територіальних громад.

У підсумку зазначено, що сучасний стан адміністративно-правового захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни потребує комплексного оновлення підходів, орієнтованих на гідність, соціальну інклюзію, рівність можливостей і дотримання прав людини відповідно до стандартів міжнародного права.

Ключові слова: особа з інвалідністю, військовослужбовці, захист прав, публічна адміністрація, адміністративно-правові засоби, державна політика, соціалізація, права осіб з інвалідністю внаслідок війни.

Kholodkov A. FEATURES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROTECTION MEANS OF PERSONS WITH DISABILITIES AS A RESULT OF THE WAR

The article reveals the key aspects of administrative and legal protection of persons with disabilities as a result of the war in Ukraine, focusing on the specifics of the use of administrative and legal means in modern conditions. As a result of the full-scale armed aggression against Ukraine, the number of citizens who have become disabled as a result of injuries, contusions or psychological trauma has significantly increased. This, in turn, creates an additional burden on the state system of ensuring the rights, social adaptation and integration of such persons. In this context, there is a need to rethink and improve administrative and legal mechanisms aimed at their protection.

It is noted that the effective functioning of administrative and legal remedies is possible only under conditions of a clear regulatory framework, proper institutional support, as well as interaction between executive authorities, local governments, social services, public organizations and international partners. The author analyzed the current legislation, in particular the provisions of the Law of Ukraine “On the Status of War Veterans, Guarantees of Their Social Protection”, the Code of Ukraine on Administrative Offenses, the Law of Ukraine “On the Fundamentals of Social Protection of Persons with Disabilities in Ukraine” and other acts that determine the scope of guarantees for persons in this category.

Attention is focused on such means of administrative and legal protection as: appeal to state authorities and local

governments, appeal against actions or inaction of public administration bodies, protection of rights through the Verkhovna Rada Commissioner for Human Rights, participation in state support and adaptation programs. The shortcomings in the implementation of such means are separately outlined, in particular - bureaucratization of procedures, lack of specialists, insufficient digitalization of administrative services and weak institutional capacity of individual territorial communities.

In conclusion, it is noted that the current state of administrative and legal protection of persons with disabilities as a result of war requires a comprehensive update of approaches focused on dignity, social inclusion, equality of opportunities and respect for human rights in accordance with the standards of international law.

Keywords: person with disability, military personnel, protection of rights, public administration, administrative and legal means, state policy, socialization, rights of persons with disabilities as a result of war.

Постановка проблеми. Конституцією України визначено принцип верховенства права та встановлені юридичні гарантії захисту прав громадян. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується (ст.8 Конституції України); кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації (ст.32 Конституції України); кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав (ст.59 Конституції України).

Засоби адміністративно-правового захисту є основним механізмом, що гарантує захист прав, свобод та законних інтересів осіб з інвалідністю внаслідок війни. Вони дозволяють таким особам звертатися до органів влади з метою відновлення порушених прав, вирішення спірних питань чи отримання передбачених законодавством пільг і компенсацій. Це сприяє зменшенню соціальної нерівності та реалізації принципів справедливості. Особи з інвалідністю внаслідок війни часто є однією з найбільш вразливих категорій населення, яка може постраждати від неправомірних дій або бездіяльності з боку суб'єктів владних повноважень. Засоби адміністративно-правового захисту надають можливість оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність органів влади в адміністративному чи судовому порядку, тим самим захищаючи їхні інтереси.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі питання особливостей засобів адміністративно-правового захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни були предметом дослідження Кондратенко В. М. - адміністративно-правові засоби забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю; Варгуляк О. Г. - адміністративно-правове забезпечення реалізації права осіб з інвалідністю на доступність об'єктів і послуг; Смирнова І.І., Медведєва Т.А., Серьогіна О.В. досліджували проблеми соціального захисту людей з інвалідністю; Мінка Т. П., Герасімчук С. С. досліджували сучасний стан та шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання прав осіб з інвалідністю; Костюк В.Л. розкривала міжнародні стандарти права осіб з інвалідністю в умовах правової та соціальної держави.

Метою статті є розкриття особливостей засобів адміністративно-правового захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Адміністративно-правовий захист забезпечує реалізацію конституційних прав на соціальне забезпечення, охорону здоров'я, гідний рівень життя, а також доступ до державної допомоги. Це особливо важливо в умовах війни, коли особи з інвалідністю потребують додаткової підтримки з боку держави. Засоби адміністративно-правового захисту сприяють інтеграції осіб з інвалідністю у суспільне життя, забезпечуючи доступ до публічних послуг, професійної реабілітації, працевлаштування та інших важливих сфер. Це допомагає не лише задовольнити їхні нагальні потреби, але й сприяє їхній активній участі в житті громади.

В умовах війни багато осіб з інвалідністю стикаються з труднощами, пов'язаними з доступом до медичної допомоги, соціальних виплат та інших форм підтримки. Засоби адміністративно-правового захисту забезпечують їм можливість отримати належні компенсації, пільги чи допомогу, що особливо важливо в умовах економічної та соціальної нестабільності. Ефективні засоби адміністративно-правового захисту відіграють превентивну роль, мотивуючи органи влади діяти у межах закону. Вони знижують ризики порушення прав осіб з інвалідністю та сприяють підвищенню рівня правосвідомості у суспільстві. Коли особи з інвалідністю внаслідок війни мають ефективні механізми захисту своїх прав, це підвищує їхню довіру до органів влади та системи державного управління в цілому. Це особливо важливо в сучасних умовах, коли країна перебуває у стані війни та потребує консолідації суспільства. Так, станом на 1 жовтня 2024 року чисельність учасників бойових дій, інформація про яких внесена до Єдиного державного реєстру ветеранів війни становила 980193 осіб; чисельність учасників війни, інформація про яких внесена до Єдиного державного реєстру ветеранів війни – 160093 осіб; чисельність осіб з інвалідністю внаслідок війни, інформація про яких внесена до Єдиного державного реєстру ветеранів війни – 119714 осіб [1]. В той же час у порівнянні за попередній звітний період станом на 1 липня 2024 року їх кількість за вищенаведеними позиціями відповідно становила 926793 осіб; 161 297 осіб; 113716 осіб [2].

Саме тому, вважаємо, що засоби адміністративно-правового захисту є невід'ємним елементом підтримки прав і свобод осіб з інвалідністю внаслідок війни. Вони не лише гарантують відновлення порушених прав, але й сприяють соціальній стабільності, забезпечують доступ до публічних послуг та допомагають створювати умови для гідного життя таких осіб у сучасних умовах.

В теорії права сутність поняття «правові засоби» можна витлумачити як у широкому, так і вузькому значенні як всі правові явища, інституційні установки та форми, які тим чи іншим чином пов'язані з регулятивною (охоронною) дією права або ж передбачені правом (законом, індивідуально-правовим актом, договором) юридично значущі дії (їх поєднання та комбінація), які здійснюються суб'єктами з відповідним ступенем дозволеності чи не забороненими законом способами для задоволення їх інтересів, досягнення соціально корисних цілей. Зокрема способами визначаються прийоми юридичного впливу, втілені в юридичних нормах та інших елементах правової системи [3, с. 211].

Ю.П. Битяк зазначав, що в процесі виконавчої та розпорядчої діяльності органи управління діють юридично-владно, застосовуючи різні правові засоби нормотворчого, оперативно-виконавчого (розпорядчого) та юрисдикційного (правоохоронного) характеру. особливі адміністративно-правові засоби встановлення та форми виникнення прав і обов'язків, способів юридичного впливу, захисту прав, процедурно-процесуальні форми тощо, до яких слід віднести акти, скарги, службову або функціональну підпорядкованість, контроль або нагляд, адміністративний примус, протоколи, постанови, клопотання, адміністративну відповідальність та ін. [4, с.70, 268, 269].

Ю.П. Битяк вважає, що під засобом слід розуміти сукупність прийомів (засобів) впливу на суспільні відносини, що складають її предмет, застосування яких дозволяє створити належні умови для реалізації і захисту прав громадян, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [5, с. 29]. Щодо засобів адміністративно-правового захисту громадян, то під цими засобами Н.А. Осипенко розуміє спосіб, прийом практичної реалізації правозахисних завдань і функцій в повсякденній діяльності органів управління (посадових осіб) на основі закріпленої за ними компетенції у встановлених межах і у відповідній формі. Методи, на її думку дають вичерпний перелік на питання, як функціонує правозахисний механізм, як практично здійснюються правозахисні функції, за допомогою яких засобів. Особливістю цих методів являється їх застосування за дорученням держави, тобто офіційно, а також у встановленому порядку. Вони відповідають певним вимогам: мати здатність формувати і забезпечувати реалізацію правозахисних впливів, бути різними і пристосованими до широкого використання, бути реальними і гнучкими [6].

Видовим елементом засобів адміністративно-правового захисту є засоби адміністративно-правового захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни. Вони є ключовим інструментом забезпечення їхніх прав, соціального захисту та інтеграції в суспільство. Їхні особливості пов'язані з необхідністю врахування специфічних потреб цієї категорії громадян, швидкого реагування на їхні проблеми та застосування адаптованих підходів для забезпечення рівного доступу до адміністративно-правових механізмів.

На нашу думку, під засобами адміністративно-правового захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни слід розуміти комплекс правових, організаційних та процедурних механізмів, що спрямовані на забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів таких осіб у сфері публічно-правових відносин. Вони включають нормативно-правові акти, адміністративні процедури, судовий захист, діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямовану на відновлення порушених прав та забезпечення належних умов життя для цієї вразливої категорії громадян.

Серед особливостей засобів адміністративно-правового захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни варто виокремити:

1) особи з інвалідністю внаслідок війни мають право на першочерговий розгляд їхніх звернень, заяв чи скарг, що пов'язано з нагальною потребою в отриманні допомоги, компенсацій або інших послуг. Строки адміністративного чи судового розгляду в таких випадках мають бути скорочені, щоб мінімізувати негативні наслідки затримки;

2) особи з інвалідністю внаслідок війни мають особливий статус, закріплений законодавчо, що гарантує їм додаткові права, пільги та соціальні гарантії. Цей статус вимагає від органів влади враховувати специфічні потреби таких осіб при прийнятті рішень;

3) забезпечується можливість подачі заяви чи скарги через альтернативні канали, такі як онлайн-сервіси, представники або за допомогою спрощених процедур;

4) основний акцент робиться на захисті прав у сферах соціального забезпечення, медичної допомоги, професійної реабілітації, працевлаштування та надання матеріальної допомоги. Засоби адміністративно-правового захисту спрямовані на вирішення проблем доступу до пільг, компенсацій та інших форм підтримки, передбачених для цієї категорії громадян;

5) особливість осіб з інвалідністю внаслідок війни полягає у високій імовірності психологічних травм (ПТСР, депресії тощо), що потребує врахування цього фактору під час взаємодії з органами влади. У разі необхідності забезпечується надання психологічної допомоги чи підтримки під час розгляду справ;

6) органи публічної влади зобов'язані забезпечувати захист прав осіб з інвалідністю, оперативно реагувати на їхні звернення та вирішувати проблеми, пов'язані з порушенням їхніх прав;

7) засоби захисту включають обов'язковий моніторинг виконання рішень щодо осіб з інвалідністю, аналіз ефективності застосовуваних механізмів і розробку рекомендацій для їх удосконалення.

О.І. Остапенко відзначає, що у адміністративно-правовій науці пропонується наступна класифікація засобів, за допомогою яких держава гарантує виконання приписів адміністративно-правової норми: – примусові засоби (можливість притягнення до відповідальності перед державою); – організаційні засоби (видання норм, створення умов для їх застосування, матеріально-технічне забезпечення тощо); –

роз'яснювальні засоби (доведення змісту норми до адресата, підкреслення її значущості та неминучості відповідальності); – стимулюючі засоби (застосування різних заохочувальних заходів до тих, хто точно виконує приписи норм) [7, с.75-76].

Основними засобами захисту прав і законних інтересів громадян зі сторони органів публічного управління слід вважати: 1) активну діяльність самих громадян на основі передбачених законами та іншими нормативно-правовими актами наданих їм прав ст. 27 Конституції України. Це означає, що: громадянин захищає свої права безпосередньо сам (наприклад, відмова виконувати незаконні розпорядження посадової особи, неявка на роботу після завершення строку вказаного у поданій заяві про звільнення за власним бажанням); громадянин звертається за наданням йому захисту до органів публічного управління або недержавних організацій, що здійснюють правозахисну діяльність; 2) створення і діяльність уповноважених державою органів, основним завданням яких є захист прав людини і громадянина (суд, органи прокуратури, Національна поліція України, Служба безпеки України та ін.); 3) захист прав людини і громадянина за допомогою недержавних громадських інститутів (адвокатури, засоби масової інформації, релігійні об'єднання, добровільні товариства та ін.); 4) процесуальний захист прав людини і громадянина з дотриманням процедур (стадій) передбачених законодавством України; 5) колективний захист прав і свобод громадян шляхом проведення мітингів, зборів, демонстрацій, пікетування, страйків в межах і в порядку передбаченому законодавством України. Звернення громадян до суб'єктів публічної влади є одним із головних засобів захисту їх прав і свобод, вони впливають на дотримання законності в діяльності органів публічного управління, а також передбачають зворотній зв'язок з громадянами, що свідчить про ефективність діяльності влади [7, с.119, 120].

На нашу думку, адміністративно-правові засоби захисту осіб з інвалідністю внаслідок війни за своєю природою можуть бути:

- 1) захист осіб з інвалідністю внаслідок війни у формі звернення
- 2) захист осіб з інвалідністю внаслідок війни в судовому порядку;
- 3) звернення до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини;
- 4) контроль та нагляд правоохоронних органів за діяльністю органів публічної адміністрації щодо захисту прав та законних інтересів осіб з інвалідністю внаслідок війни.

Розглянемо кожен виокремлений нами вид.

Окремим видом засобу захисту прав осіб з інвалідністю внаслідок війни є право на звернення громадян у формі заяв, пропозицій та скарг.

В.І.Цимбалюк та К.О.Кісілевич зазначають, що право на звернення є важливим конституційно-правовим засобом захисту та однією з гарантій дотримання прав і свобод громадян. Адже, звернення громадян є однією з форм участі населення в державному управлінні, у вирішенні державних і суспільних справ, можливістю активного впливу громадянина на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. Звернення громадян, з-поміж іншого, виступає «ефективним способом відновлення порушеного права громадянина через подання до органів державної влади скарг, заяв і клопотань» [8, с. 149].

Ю.З.Біла-Тюріна виокремлює ознаки звернень громадян, які притаманні цьому інституту та називає такі: «1) суспільні відносини, які виникають, змінюються та припиняються внаслідок подання звернень громадян регламентовано нормами публічного права (конституційного, адміністративного); 2) суб'єктом подання звернення є фізична особа; 3) суб'єктом розгляду звернень громадян є органи державної влади, місцевого самоврядування, об'єднання громадян, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, засоби масової інформації, посадові особи та посадові особи цих органів; 4) предмет звернення громадян стосується сфери функціонування суб'єкта розгляду конкретного звернення та/або соціально-економічних, політичних та особистих прав і законних інтересів суб'єкта подання звернення» [11, с. 30; 9, с.276].

О.С.Дніпров, зауважує, що «конструкція механізму використання звернення громадян як інструменту захисту прав визначається сукупністю адміністративно-правових засобів, що застосовуються уповноваженими суб'єктами з метою недопущення посягань на вказані у зверненні права або законні інтереси громадянина. Така загальна конструкція механізму адміністративно-правового регулювання процедур розгляду звернень громадян обумовлена концепцією інституту звернення громадян як правового засобу, що використовується в рамках конституційного, адміністративного, міжнародного права, а також низці процесуальних галузей права тощо» [10, с. 71].

У контексті сьогодення, особливу увагу варто звернути на те, що в умовах воєнного стану інститут звернення громадян також є одним із засобів забезпечення законності у сфері публічної влади. Так, Ю. З. Біла-Тюріна вважає, що «звернення громадян має подвійну правову природу: з одного боку є інститутом адміністративного права, функціональне призначення якого полягає у створенні адміністративно-правового механізму захисту прав, свобод та законних інтересів громадян та відображення специфіки діяльності суб'єктів публічної адміністрації, а з іншого є формою громадського контролю за діяльністю органів державної влади в цілому, та окремих посадових чи службових осіб зокрема, за допомогою якої відбувається сприяння формуванню правосвідомості громадян, що є запорукою становлення громадянського суспільства» [11, с. 29].

Слід відзначити, що в умовах воєнного стану звернення громадян має особливе значення, а ст.15

Закону України «Про правовий режим воєнного стану» наділяє начальників військових адміністрацій обов'язком вести особистий прийом громадян та забезпечувати на відповідній території додержання законодавства щодо розгляду звернень громадян та громадських об'єднань [12, ст.15].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кількість учасників бойових дій 01.10.2024 р. URL: <https://data.gov.ua/dataset/034f43a4-133a-498f-8478-6076ed1013e4>
2. Інформація про ветеранів війни, внесених до Єдиного реєстру ветеранів війни Міністерства у справах ветеранів України. URL: <https://data.gov.ua/dataset/034f43a4-133a-498f-8478-6076ed1013e4/resource/feeff5dd-0deb-4ccd-acb5-a72a5554fa78>
3. Бостан С. К., Гусарев С. Д., Пархоменко Н. М. Теорія держави і права : навч. посіб. К. : ВЦ «Академія», 2013. 348 с.
4. Адміністративне право України: Підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю. П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
5. Касараба Ю. Я. Адміністративно-правове забезпечення впровадження міжнародно-правових стандартів у діяльність органів міліції України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07; Національний ун-т біоресурсів і природокористування України. К., 2009. 18 с.
6. Осипенко Н.А. Удосконалення форм і методів адміністративно-правового захисту фізичних осіб. URL: <http://intkonf.org/osipenko-na-udoskonallennya-form-i-metodiv-administrativnopravovogo-zahistu-fizichnih-osib/>
7. Адміністративне право України (загальна частина) : навч. посіб. / [Остапенко О. І., Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін.] ; [Вид. 2-е, доп.] Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.
8. Цимбалюк В. І., Кісілевич К. О. Звернення громадян як важлива складова захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 5.1 (45.1). травень. С. 149–154.
9. Богів Я.С. Звернення громадян як інструмент захисту прав і свобод людини і громадянина. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. Вип. 34. С.274-279.
10. Дніпров О. С. Механізм адміністративно-правового регулювання процедури розгляду звернень громадян. *Наукові записки. Серія: Право*. 2020. Вип. 9. С. 69–73.
11. Біла-Тюріна Ю. З. Звернення громадян як засіб забезпечення законності у публічному адмініструванні. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України): у 2 т.: матер. міжн. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова*. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 29–32.
12. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2015. № 28. Ст.250.

REFERENCES:

1. Kilist uchasnykiv boiovykh dii. (2024, October 1). [Number of combatants]. Retrieved from: <https://data.gov.ua/dataset/034f43a4-133a-498f-8478-6076ed1013e4> [in Ukrainian].
2. Informatsiia pro veteraniv viiny, vnesenykh do Yedynoho reiestru veteraniv viiny Ministerstva u spravakh veteraniv Ukrainy. (2024). [Information about war veterans entered into the Unified Register of War Veterans of the Ministry of Veterans Affairs of Ukraine]. Retrieved from: <https://data.gov.ua/dataset/034f43a4-133a-498f-8478-6076ed1013e4/resource/feeff5dd-0deb-4ccd-acb5-a72a5554fa78> [in Ukrainian].
3. Bostan, S.K., Husariev, S.D., Parkhomenko, N.M. (2013). Teoriia derzhavy i prava. [Theory of State and Law]. Navch. posib. 348. [in Ukrainian].
4. Bytiak, Yu.P. (Ed.), Harashchuk, V.M., Diachenko, O.V. (2007). Administratyvne pravo Ukrainy. [Administrative law of Ukraine]. Pidruchnyk. 544. [in Ukrainian].
5. Kasaraba, Yu.Ia. (2009). Administratyvno-pravove zabezpechennia vprovadzhennia mizhnarodno-pravovykh standartiv u diialnist orhaniv militsii Ukrainy. [Administrative and legal support for the implementation of international legal standards in the activities of the police of Ukraine]. *Avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. 12.00.07*. 18. [in Ukrainian].
6. Osypenko, N.A. (2017). Udoskonallennia form i metodiv administratyvno-pravovoho zakhystu fizychnykh osib. [Improving the forms and methods of administrative and legal protection of individuals]. Retrieved from: <http://intkonf.org/osipenko-na-udoskonallennya-form-i-metodiv-administrativnopravovogo-zahistu-fizichnih-osib/> [in Ukrainian].
7. Ostapenko, O.I., Kovaliv, M.V., Yesimov, S.S. (2021) Administratyvne pravo Ukrainy (zahalna chastyna). [Administrative law of Ukraine (general part)]. Navch. posib. Vyd. 2-e, dop. 616. [in Ukrainian].
8. Tsymbaliuk, V.I., Kisilevych, K.O. (2017). Zvernennia hromadian yak vazhlyva skladova zakhystu prav i svobod liudyny ta hromadianyna v Ukraini. [Citizen appeals as an important component of protecting human and citizen rights and freedoms in Ukraine]. *Molodyi vchenyi. №5.1 (45.1)*. 149–154. [in Ukrainian].
9. Bohiv, Ya.S. (2022). Zvernennia hromadian yak instrument zakhystu prav i svobod liudyny i hromadianyna. [Citizens appeal as a tool for protecting the rights and freedoms of man and citizen]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Vyp.34*. 274-279. [in Ukrainian].

10. Dniprov, O.S. (2020). Mekhanizm administratyvno-pravovoho rehuliuвання protsedury rozghliadu zvernenn hromadian. [The mechanism of administrative and legal regulation of the procedure for considering citizens appeals]. *Naukovi zapysky. Serii: Pravo. Vyp. 9*. 69–73. [in Ukrainian].

11. Bila-Tiurina, Yu.Z. (2021, May 21). Zvernennia hromadian yak zasib zabezpechennia zakonnosti u publichnomu administruvanni. [Citizen appeals as a means of ensuring legitimacy in public administration]. *Nauka ta suspilne zhyttia Ukrainy v epokhu hlobalnykh vykykiv liudstva u tsyfrovu eru (z nahody 30-richchia proholoshennia nezalezhnosti Ukrainy ta 25- richchia pryiniattia Konstytutsii Ukrainy): u 2 t. Mater. mizhn. nauk.-prakt. konf. T. 2*. 29–32. [in Ukrainian].

12. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu. (2015, May 12). [On the legal regime of martial law]. *Zakon Ukrainy №389-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady. №28*. 250. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 6.06.2025

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-18-181-185

Яцентюк Станіслав Володимирович,
аспірант кафедри права та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
syatsentiuk@cuspu.edu.ua
ORCID ID: 0009-0005-3587-5290

ПОЛІТИКА ВЛАСНОСТІ ЩОДО КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ, УСТАНОВ, ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ЇЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Статтю присвячено проблематиці політики власності щодо комунальних підприємств, установ, організацій, з'ясуванню її загальної характеристики та адміністративно-правового аспекту.

Відзначено, що попри значну чисельність комунальних підприємств, установ, організацій, яка перевищує кількість державних, та наявність низки проблем, якими супроводжується їх діяльність, приклади впровадження політик власності, як загальнодержавного (урядового), так і місцевого (муніципального) рівнів, для таких суб'єктів станом на сьогодні відсутні.

Визначено, що політика власності щодо комунальних підприємств, установ, організацій повинна бути дворівневою – включати загальнодержавний (урядовий) та місцевий (муніципальний) рівні. Загальнодержавна (урядова) політика власності має комплексно визначати загальні засади управління вказаними об'єктами комунальної власності й обґрунтовувати винятковість відповідної комунальної власності, а місцева (муніципальна) – засади управління конкретизувати, у тому числі обґрунтовувати доцільність залишення їх у власності територіальних громад, визначати цілі й основні напрямки діяльності, окреслювати роль та функції органів місцевого самоврядування як власників.

Запропоновано місцеві (муніципальні) політики власності поділяти за сферою дії на загальні (для всіх підприємств, установ, організацій, що перебувають у власності відповідної територіальної громади) та індивідуальні (для окремого підприємства, установи, організації).

Зроблено висновок, що адміністративно-правовий аспект політики власності щодо комунальних підприємств, установ, організацій полягає в тому, що вона має існувати у формі підзаконного нормативно-правового акта (мати формальне вираження) та, відповідно, бути заходом цільового адміністративно-правового регулювання у сфері управління об'єктами комунального майна, що здійснюється уповноваженими центральними органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: політика власності, комунальні підприємства, комунальні установи, комунальні організації, комунальна власність

Yatsentiuk S. OWNERSHIP POLICY REGARDING MUNICIPAL ENTERPRISES, INSTITUTIONS AND ORGANISATIONS AND ITS ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECTS

This article is devoted to the problematic aspects of ownership policy regarding communal enterprises, institutions, and organizations, clarifying its general characteristics and administrative-legal aspect.

It is noted that despite the significant number of communal enterprises, institutions, and organizations, which exceeds the number of state-owned ones, and the presence of numerous problems accompanying their activities, examples of the implementation of ownership policies, both at the national (governmental) and local (municipal) levels, for such entities are currently absent.

It is determined that the ownership policy regarding communal enterprises, institutions, and organizations should be two-tiered – including national (governmental) and local (municipal) levels. The national (governmental) ownership policy should comprehensively define the general principles of managing the aforementioned communal property objects and substantiate the exclusivity of the relevant communal ownership, while the local (municipal) policy should specify the management principles, including justifying the expediency of retaining them in the ownership of territorial communities, defining the goals and main directions of activity, and outlining the role and functions of local self-government bodies as owners.